

نشست علمی - پژوهشی جریان شناسی روحانیت

استاد حجّت الاسلام و المسلمین فریحی (دام عزه)

تعریف جریان:

جریان عبارت است از تشکل، جمعیت و گروه اجتماعی معینی که علاوه بر مبنای فکری، از نوعی رفتار ویژه اجتماعی برخوردار است.

جریان دارای سه ویژگی و شاخصه اساسی است که عبارتند از:

- ۱) اجتماعی بودن و برخورداری از نوعی رفتار ویژه اجتماعی،
 - ۲) دارا بودن تشکل و جمعیت،
 - ۳) برخورداری از اندیشه مشخص و رفتار معین مرتبط با آن،
- از این رو به اندیشه منسجم و نظام مند یک شخصیت علمی که به صورت تشکل اجتماعی در نیامده است، جریان گفته نمی‌شود.
- بر این اساس، جریان شناسی عبارت خواهد بود از شناخت منظومه و گفتمان، چگونگی شکل گیری، معرفی مؤسسان و چهره‌های علمی و تأثیر گذار در گروه‌های فکری، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی است.

سلسله مراتب درون سازمانی روحانیون: الف) آیت الله العظمی

ب) آیت الله

ج) حجت الاسلام

اسامی مختلف روحانیون در جامعه

۱) آخوند

۲) ملا

۳) شیخ

۴) عمامه

اهداف، فایده و اهمیت :

(۱) پیوند خوردن سرنوشت جامعه ایران به حیات و

افت و خیز طبقه روحانیت

(۲) ارزش گذاری و داوری روحانیت درباره

مفاهیم و مسائل جامعه

(۳) تعامل سنت و مدرنیته در زندگی افراد جامعه

نکته: گرچه دولت دینی در ایران پس از انقلاب اسلامی، بازگو کننده تمامیت روحانیت نیست و روحانیت نیز به دلیل گرایشات متنوعی که در درون خود دارد نمی تواند دولت دینی را آئینه تمام نمای تفکر خود بداند، با این همه، اندیشه ولایت فقیه، تفکری است که از دل روحانیت برخاسته و بر شانه آنان تداوم یافته است.

گونه شناسی روحانیت

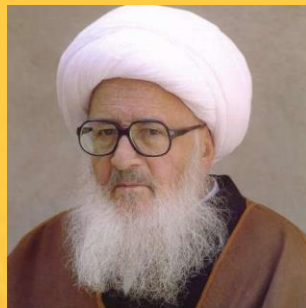
گونه شناسی گاهی نسبت روحانیت با مدرنیته است،
گاهی نسبت روحانیت با سیاست و نسبت تعامل آن
با جمهوری اسلامی و گاهی نسبت روحانیت با
دین شناسی و معرفت اسلامی است.

روحانیت را نسبت به مدرنیته سه گروه می توان نمود:

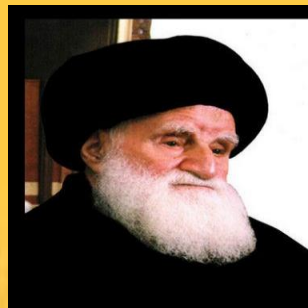
(۱) سنتی حداکثری: ویژگی این گروه عبارتند از؛ شناخت دقیقی از مدرنیته ندارند و حافظ میراث می باشند. از افراد این گروه می توان از؛ آیت الله خوئی، آیت الله سید حسن قمی، آیت الله وحید خراسانی و آیت الله صافی گلپایگانی نام برد.

آیت الله صافی گلپایگانی

آیت الله وحید خراسانی

آیت الله سید حسن قمی

آیت الله خویی

۲) **سنتی نواندیش:** گروهی که قائلند می توان از سنت و تفکر سنتی به تمدن رسید بدون نیاز به مدرنیته. از افراد این گروه می توان سیدمنیرالدین هاشمی و آقای میرباقری نام برد.

سید محمد مهدی میرباقری

سید منیرالدین هاشمی

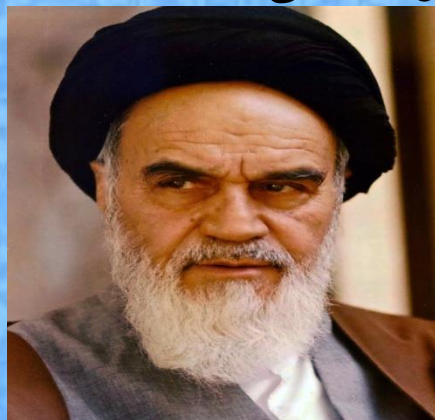
(۳) نواندیش حداکثری: زندگی بشر براساس
عقل مدرن تنظیم شوند و سنت را با مدرنیته
تطبیق داد، از افراد این گروه می توان از آیت الله
هاشمی رفسنجانی نام برد.

آیت الله هاشمی رفسنجانی

روحانیت و سیاست

الف - ایجابی: ۱) نواندیش؛ نسبت به سیاست. امام خمینی

۲) سنتی؛ در مسائل و مشکلات حکومت داری مشکل دارند. آیت الله بهجت

ب- سلبی: ۱) نواندیش؛ در رابطه با جمهوری
اسلامی نظر سلبی دارند. دکتر مهدی حایری.

۲) سنتی ها؛ مخالفت با نظام به دلیل مخالفت و حدت
شیعه و سنی. جویباری.

جریان شناسی روحانیت نسبت به ولایت فقیه

روحانیت در دوره صفویه در ارتباطشان با حکومت دو دسته کلی بودند:
مخالف و موافق

- ادله مخالفین (۱): وجود روایات زیادی در عدم همکاری با سلطان
جائر (۲): قبح منسب گرفتن از سلطان (۳) **درباری شدن علما**
- پاسخ موافقین (۱): اصل بر عدم همکاری مگر اینکه سبب تقویت دین
شود. همانند علی بن یقطین که به اذن امام کاظم - علیه السلام - وارد
دربار شد.

(۲) حقیقت منسب از خدا به علما رسیده است.

روحانیت در زمان قاجار

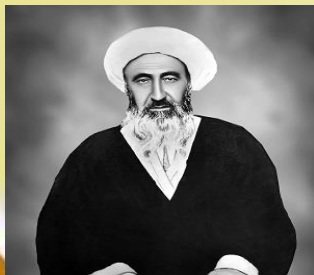
۱) آخوندهای درباری

۲) علمایی مستقل از آخوندهای درباری که گاهی به عملکرد شاه مشروعیت می دادند.

۳) علمایی که شاه را نصیحت می کردند.

۴) برخی که قائل به محدود کردن اختیارات شاه بودند.

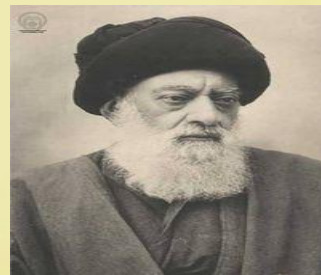
دسته بندی علما نسبت به مشروطه:
الف؛ طرفداران مشروطه دینی همانند: سید عبدالله بهبهانی، سید محمد طباطبایی، آخوند خراسانی، آیت الله نائینی .

آیت الله نائینی

آخوند خراسانی

سید محمد طباطبایی

سیدعبدالله بهبهانی

ب: طرفداران مشروطہ غریبی؛ سید جمال واعظ، ملک المتکلمین

ملك المتكلمين

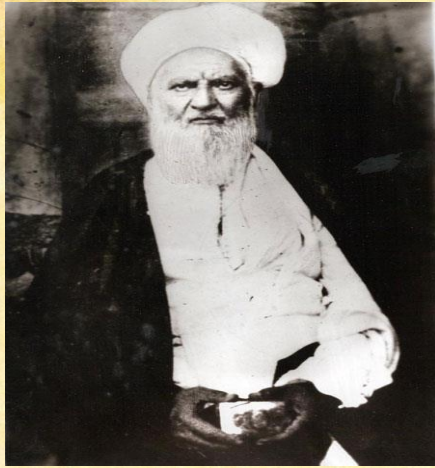
سید جمال واعظ

(۵) عده ای که قائل به تشکیل حکومت خودمختار بودند: سید عبدالحسین لاری

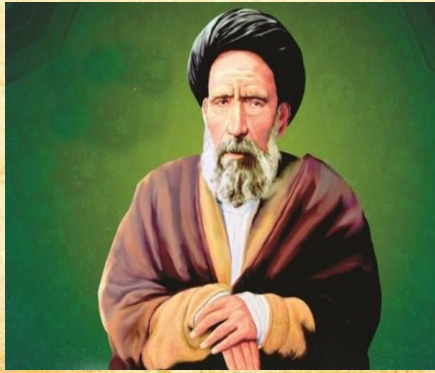

روحانیت و پهلوی

۱. علمایی که از سیاست کناره گیری نمودند:
آیت الله عبدالکریم حائری (موسس حوزه علمیه)

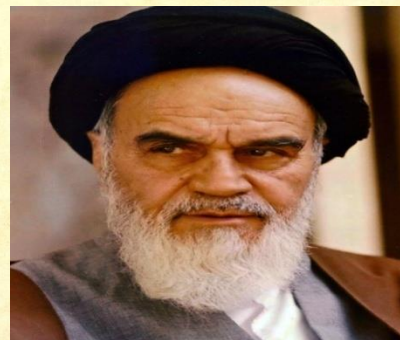

۲. روحانیونی که قائل به همکاری با حاکمیت و سلطنت بودند.
۳. عده ای با رضا شاه مخالفت کردند. همانند شهید مدرس

نظریه ولایت فقیه

(۱) مطلقه ؛ امام خمینی (۲) مقیده ؛ آیت الله خویی

(۳) شورایی ؛ سید محمد شیرازی

ان صباح الضحى والى قريب
صبح ظهى ولان زديك است

السلام على الوكيل الفرج

